

Ivančica Banković-Mandić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ibmandic@ffzg.hr

Jednom davno i danas – bajka kao model poučavanja inoga jezika

Suvremeni se pristupi učenja stranih jezika referiraju na starije i tradicionalnije uglavnom određujući te klasične i institucionalizirane programe kao dosadne, opterećene kognitivnim komponentama učenja, a često nepravedno i kao neučinkovite. S druge se strane od učitelja stranoga jezika očekuje da učini učenje zanimljivim, da bude duhovit, kreativan, strpljiv, tolerantan itd.

Ovim će se radom pokazati pokušaj povezivanja tradicionalnoga i novoga – kako primijeniti bajku kao tradicionalnu književnu formu u nastavnome procesu i pri tome primijeniti neke elemente alternativnih suvremenih metoda učenja koje uključuju afektivne, socijalne i fizičke komponente učenja. To su, primjerice, lingvistička psihodramaturgija i cjelovito učenje.

Pokazat će se zašto je bajka odličan predložak i za učenikove prve lektire na stranome jeziku. Na poznatim predlošcima bajki objasniti će se tzv. potpomognuto čitanje (scaffolded reading experience) i primjena tzv. instrukcijske skele (scaffolding).

Na primjeru bajki mogu se obrađivati različite ili gotovo sve jezične razine i to na različitim razinama znanja jezika.

Budući da korisnik inoga jezika želi posjedovati komunikacijsku kompetenciju koja uključuje nekoliko povezanih razina znanja: znanje jezika, pragmatičko znanje, opće enciklopedijsko znanje i kulturološke specifičnosti jednoga društva, bajke su idealan predložak za poučavanje cjelovite komunikacijske kompetencije.

Ključne riječi: strani jezik, metode učenja, komunikacijska kompetencija, bajka

0. Uvod

Kada se suvremeni ili alternativni pristupi učenja stranih jezika referiraju na starije i tradicionalnije, uglavnom određuju te klasične i institucionalizirane programe kao dosadne, opterećene kognitivnim komponentama učenja. Često ih, nepravedno, ocjenjuju i neučinkovitima (Črnivec 1993). Alternativnost se pak očituje u većoj kreativnosti, razvoju osobnosti, kvaliteti znanja, usredotočenosti na učenika i usmjeravanju na afektivne, socijalne i fizičke komponente učenja. Učitelj postaje organizator rada, težište nastave s interakcije učitelj – učenik prenosi se na interakciju učenik – učenik.

Danas glavnina literature o poučavanju ima u središtu učenika i njegovu kompetenciju ili se bavi nastavnim procesom, a učitelj dobiva sve manje na važnosti, smatra Vrhovac (1993: 30), naglašavajući potrebu da se progovori i o statusu učitelja u javnome mnijenju, o njegovu ugledu među učenicima i roditeljima. Navodi da učiteljeva uloga u nastavnome procesu nije sasvim zanemarena, ali se uzima u obzir tek u spoju s problematikom učenikove uloge, njegova učenja i usvajanja stranoga jezika. Y. Vrhovac (1993) opaža da se uloga učitelja u nastavnome procesu tijekom povijesti učenja stranih jezika znatno mijenjala, a nove metodologije i novi pristupi učenju jezika postavljali su učitelju sve veće zahtjeve. Navodi da se prvo sustavno uvođenje tehnologija u nastavni proces dogodilo primjenom audiovizualnih metoda, što je tada na učitelja djelovalo vrlo ohrabrujuće – učitelj je nastavni proces vodio prema unaprijed određenim pravilima kakva danas uglavnom ne postoje. To razdoblje autorica naziva idealnom situacijom za učenika i učitelja. Do novih promjena dolazi 80-ih godina prošloga stoljeća, kada postaje važnija učenikova uloga, njegove potrebe. Također, sve su veći zahtjevi jezika struke, uvode se komunikacijsko-pojmovni pristupi učenju, u poučavanju je prisutno vraćanje autentičnim materijalima te vještinama čitanja i pisanja. Danas se, smatra Vrhovac (1993), zapravo i ne govori o metodi već o pristupima učenju jezika, a učenik je središnja ličnost nastavnoga procesa dok za njega učitelj podastire (kopira) autentične materijale i u tome ovisi o tehnici i strojevima. Situacija je dvadesetak godina poslije članka Y. Vrhovac (1993) vrlo slična – nastavni sat ovisi o elektroničkim pomagalima – računalima, projektorima, pametnim pločama...

Y. Vrhovac (1993) smatra da je suvremena metodika nastave zaboravila nastavnika, njegove potrebe i stalno se isprobava nešto novo – učitelji o svome trošku uče svirati, izrađuju modele i figurice za nastavu, kupuju različita pomagala, presnimavaju pjesme – sve kako bi motivirali učenika. Od učitelja se očekuje izvrsno vladanje stranim jezikom, ne samo standardnim već i njegovim varijantama, visoka stručna i znanstvena osposobljenost, usavršavanje u struci, uz to mora biti dobar pedagog i odgajatelj, naravno uvijek nasmijan i dobre volje, mora stvarati dobru atmosferu u razredu. Također treba biti duhovit, maštovit, zabavan, kreativan, strpljiv i tolerantan. Zahtjevi nisu nimalo skromni, zaključuje Vrhovac (1993) i pita se dopuštaju li uvjeti u kojima učitelji rade ispunjenje učeničkih želja. Črnivec (1993) također piše o zahtjevu alternativnih metoda prema učitelju da osigura ugodnu atmosferu kako bi pojedinac bio zadovoljan, a zadovoljstvu pridonosi i rad u malim grupama, ne više od 12 učenika. Dodaje kako se u literaturi smatra da su tradicionalne metode školovanja učinile proces učenja odbojnim i da je uz prijenos znanja novi zadatak učitelja osloboditi učenika strahova i blokada te učiniti proces učenja ugodnim.

Istraživanjem otprije dvadesetak godina (Vrhovac 1993) pokazalo se da učenici ma nije najvažnija tehnologija već im je na prvome mjestu poznavanje jezika, potom kulture i civilizacije i dodatni nastavni materijali na nastavi.

1. Neke alternativne metode učenja stranih jezika

1.1. *Lingvistička psihodramaturgija*

Ova se metoda (prema Črnivec 1993) razvila u Njemačkoj kasnih sedamdesetih godina. Njezini su autori Marie i Bernard Dufeu. Metoda je kombinacija psihodrame, terapijske metode austrijskoga psihijatra Morena iz 30-ih godina prošloga stoljeća, i dramaturgije. Doprinos psihodrame toj metodi jest tehnika dvojnika, zrcala i glumljenja uloga, a doprinos dramaturgije jesu maske, improvizacija i tehnika ugrižavanja. Njezini su glavni principi cjelovitost učenika (obuhvaćena je njegova fizička, duhovna, afektivna i socijalna dimenzija), kreativna spontanost, princip ugrižavanja tj. poticanja spontanosti, kreativnosti i fantazije te princip imitacije i izražavanja. Za realizaciju ove metode, tumači Lj. Črnivec (1993: 38), potrebna su dva učitelja – jedan daje upute za rad, drugi jezične modele, a opseg jezičnoga programa ovisi o svakome učeniku. Zanimljivo je da učenik ima masku na licu i ponavlja neke jezične elemente i geste za učiteljem. Tako se oslobađa treme i opušteniji je pred skupinom.

1.2. *Cjelovito učenje*

Ova je metoda (prema Črnivec 1993) kombinacija sugestopedije, misaonih uzoraka i spoznaja suvremene neurofiziologije. Cjelovito učenje naziva se još integrativno, holističko ili subliminalno (*superlearning* u SAD-u). Sugestopedija nastoji učenika u opuštenoj fazi potaknuti na kreativnost. Učenje se temelji na istraživanjima bugarskoga liječnika i psihijatra Georgija Lozanova o učincima joge na čovjekovu svijest. Učenje se odvija u dvije faze: prvo u aktivnoj fazi, a potom u pasivnoj fazi, tj. fazi opuštenosti. Učenik mora stvoriti pozitivnu sliku o sebi i svijetu kako bi potaknuo vlastitu kreativnost. U tome je učenju važna uloga glazbe koja smiruje, usporava disanje i produžuje razdoblje opuštenosti. Učenje jezika odvija se s lakoćom i istim redosljedom kojim se usvaja prvi jezik. Ovom se metodom aktiviraju obje polovice mozga: razum i fantazija, analitičko mišljenje i prosuđivanje te intuicija i stvaralaštvo, linearno i paralelno djeluje se na više osjetila, objašnjava Lj. Črnivec (1993: 39). Tom se metodom, navodno, mogu usvojiti veće količine podataka od klasične i one trajnije ostaju pohranjene.

1.3. *The ACT Approach*

ACT – *Acquisition through Creative Teaching*, također, prema Lj. Črnivec (1993: 40) počiva na sugestopediji. Opuštajući učenika, učitelj ga ohrabruje i potiče njegov razvoj osobnosti i sposobnosti pamćenja. Potiče učenikovu fantaziju i odvažnost. Nastavni proces treba spojiti podsvjesne i svjesne sposobnosti učenika i učitelja. Učitelj bi trebao stvoriti optimalnu nastavnu okolinu, uključiti u nastavu humor, igru, iskoristiti svoje neverbalno izražavanje – boju i visinu glasa, mimiku, oduševljenje gradivom i sl.

2. O bajci kao arhetipskoj formi

M. L. Von Franz (2007) tumači bajku kao arhetipsku formu i apstraktnu formu. Za ovo potonje prihvaća Lüthijevu tezu iz 1943. (prema Von Franz 2007) da su bajke apstrakcija lokalne sage “promišljene i pretočene u kristaliziranu formu, te se na taj način mogu proslijediti dalje i bolje se pamte jer se odnose na ljude” (Von Franz 2007: 34). Naime, prema Lüthijevim spoznajama (prema Von Franz 2007) u legendama i lokalnim sagama junak je ljudsko biće – npr. u određenim se situacijama boji, dok je u bajkama junak apstraktna figura, njegove su reakcije stereotipne i on je potpuno shematiziran. Baš zbog te apstraktnosti bajke su idelani predložak u nastavi stranih jezika u jezično i kulturološki heterogenim skupinama jer se nastavnik ne mora bojati da će izazvati neželjene reakcije i stereotipe o određenim entitetima. A to se može dogoditi s obradom mitova ili narodnih priča koje su s toga aspekta zahtjevnije i osjetljivije forme.

2.1. *Primjena nekih elemenata alternativnih metoda u nastavi inoga jezika na primjeru bajke*

Socijalna komponenta očituje se u suradnji učitelja i učenika kroz koju učitelj usmjerava učenika na promišljanja o nekim pojavama u društvu, ali i kroz interakciju učenik – učenik. Učitelj može potaknuti učenika na dramsko izražavanje – na kreativno izražavanje afektivnosti, primjerice analizirajući bajku o Snjeguljici, može potaknuti učenike da pokažu kako se maćeha naljutila na ogledalo koje joj priopćava da više nije najljepša. Može to učiniti verbalno ili neverbalno. Naravno, ako mu je teško, može oponošati učitelja ili kolege koji su već pokazali sličan izraz i emocije. U pokušajima dramatizacije važno je da se uključi i učitelj jer će se samo tako osloboditi i oni zatvoreniji učenici, a dramatizacija će povećati razumljivost, što V. Nikpalj (1993: 87) ilustrira kineskom poslovicom: *Čujem i zaboravim, slušam i pamtim, činim i razumijem.*

2.2. *Bajka kao prva lektira na inome jeziku i tzv. potpomognuto čitanje*

Jedan je od ciljeva učenja stranoga jezika i osposobljavanje za samostalno čitanje, a za realizaciju takva cilja važna je lektira. Slično o važnosti lektire u učenju prvoga jezika govore I. Milković i S. Narančić Kovač (2012). Pojam instrukcijske skele (engl. *scaffolding*) u potpomognutom čitanju (engl. *scaffolded reading experience*) prvi su upotrijebili David Wood, Jerome S. Bruner i Gail Ross (prema Milković i Narančić Kovač 2012: 875) označavajući tako učenje u kojemu odrasla osoba ili stručnjak pomaže nekome mlađemu ili manje stručnomu služeći se pri tom učenikovim predznanjem. Nakon usvojena znanja, kao u građevinarstvu, postojeća se skela miče i postavlja nova. Ona se naslanja na naučena i usvojena znanja i vještine. I. Milković i S. Narančić Kovač (2012: 875) instrukcijsku skelu smatraju mostom između onoga što znaju i onoga što još ne znaju, ali će naučiti. Ako je učenicima poznat sadržaj neke bajke, oni imaju koncept pojmova na svojem prvom jeziku i uz pomoć učitelja ime-

nuju pojmove u drugome jeziku i jednostavnije prate fabulu nego u primjeru neke njima potpuno nepoznate priče. Većina učenika poznaje neke najpoznatije bajke pa je već sam izbor teksta potpora učenicima, most između onoga što znaju i onoga što će naučiti, što je glavni princip potpomognutoga učenja.

2.3. Poučavanje različitih jezičnih razina na primjeru bajke

Dramatizacijom se, navodi Nikpalj (1993: 88), može vježbati vokabular, neke gramatičke forme, izgovor i intonacija, ali i društvene norme koje određeno djelo tematizira. Na primjeru dramatizacije Snjeguljice, navodi Nikpalj (1993: 89), može se obraditi velik dio vokabulara: obitelj, dijelovi kuće, dijelovi dvorca, dijelovi tijela, brojevi, veličina, boje, kućanstvo itd.

M. Rozman (1988) smatra da bi put u novi jezik trebao ići od neverbalnoga k verbalnomu, od emotivnoga k racionalnomu, ne obrnuto. Dodaje da je pokret osnovni pokretač razvoja govora, memorije i mišljenja te put u novi jezik treba ići korištenjem različitih kanala: vida, sluha, okusa, opipa, mirisa i pokreta kako bi se zadovoljio omjer od 60:40, omjer poznatoga i informativnoga prema teoriji informacije. Učeniku u početnoj fazi ne smijemo objašnjavati nikakve zakonitosti koje upravljaju njegovim govornim ostvarenjem jer bismo time izgubili spontanost. Značenjski sustav na stranome jeziku treba razviti prirodnim putem, a ne preko značenjskoga sustava prvoga jezika. Za taj drugi put učenik ima razvijenu biološku podlogu. U protivnome, učenik najprije prebacuje misli u prvi jezik i tu je velik utjecaj prvoga jezika pa ta buka u kanalu remeti proizvodnju i percepciju.

Afektivni dio poruke olakšava razumijevanje i nepoznatoga verbalnoga sadržaja. I inače je u razvoju govora prvoga jezika prema Rozman (1988) u ranoj fazi govora aktivnija neverbalna sfera, a potom se taj odnos mijenja. Razvoj govora ide od pokreta k zvuku. Nakon vokalizacije i slogovanja te prvih riječi razvija se u djece značenjski sistem.

Iz prakse je poznato da se u nastavi jezika često koriste dramatizacije, dodjeljivanje uloga i sl. Na Croaticumu sam tijekom ljetnog semestra 2012/2013. držala dramsku radionicu gdje smo ponajviše radili na afektivnome planu, opuštanju, oslobađanju od straha i treme te na izgovoru. Polaznici su imali različito znanje hrvatskoga jezika – od početnoga do naprednoga.

U prilogu rada nalazi se predložak dramatizacije bajke o Snjeguljici koji se tijekom radionice postavljao na scenu. Zanimljivo je da su veći dio polaznika dramske radionice bili introvertirani polaznici čiji su lektori na kraju semestra primijetili da su se studenti, polaznici radionice, veoma oslobodili i opustili na nastavi i samim time i njihovi su jezični rezultati bili bolji. Na istome je predlošku održana trosatna fonetska radionica sa studentima slavistike u Poljskoj. Pokazalo se da je izgovor nakon radionice znatno bolji, a studenti su se osjećali motiviranije za rad. U dramatizaciji izvorne priče o Snjeguljici dodane su dvije antologijske pjesme hrvatske književnosti – Cesarićeva *Voćka poslije kiše* i ulomak Ujevićeve *Svakidašnje jadikovke*, a dijalo-

zi su oblikovani kako bi se posebno uvježbao hrvatski vokalski sustav i osvijestila četiri važna slušna oslonca (primjerice patuljci izgovaraju slogove *ha, he, hi, ho, hu* trbušnim potiskom i s osjećajem vibracija na prsnoj kosti). Trbušnim se disanjem postiže opuštenost i snažnim izbacivanjem zraka trbuhom postiže se voluminoznost glasa. Razvijanje vibracija na prsnoj kosti doprinosi ugodnijemu glasu. Antologijske su pjesme dodane u tekst jer se htjelo da ova bajka kao općepoznata svjetska tema bude blago nijansirana i hrvatskom književnom tradicijom. Takvi su postupci kolažiranja gotovo sveprisutni u suvremenim kazališnim adaptacijama bajki (i klasičnih i Disneyevih).

Dakako da se osim fonetske razine na tekstu mogu uvježbavati i sve druge jezične razine kao i kulturološka kompetencija. Primjerice, može se analizirati etimologija imena Pepeljuga. Je li prijevod u drugim jezicima zadržao poveznicu s pepelom ili nije? Također, mogu se analizirati uvodne rečenice većine bajki: *jednom davno / nekoć davno, once upon a time...* Zanimljivo je dodati da prema studentskim interpretacijama samo talijanska i hrvatska verzija bajke o Crvenkapici navode da djevojčica nosi baki vino i kolače. U drugim je verzijama riječ samo o kolačima.

2.4. Bajka na različitim razinama znanja jezika

Na najnižim se stupnjevima pomoću poznate bajke uz ilustracije lakše može usvojiti dio leksika, osobito ako je riječ o apsolutnim početnicima čiji materinski jezik ili drugi jezici nisu poznati učitelju. U malo naprednijoj fazi kad su već usvojene neke osnovne gramatičke strukture, može se vježbati prepričavanje. Naravno, sve se to može raditi i na naprednijim stupnjevima. Na srednjim se stupnjevima pomoću bajke mogu obrađivati kolokacije i fraze – primjerice iz Snjeguljice: lice bijelo kao snijeg, kućanski poslovi, ljubav na prvi pogled...

Na višim se stupnjevima mogu obrađivati djela žanrovski slična bajkama ili parodije bajki poput priče Zorana Pongrašića (2010) *Zašto su danas dobre vile nepotrebne*. Na višem se stupnju iz tekstova poput Pongrašićeva mogu obrađivati i tumačiti elementi razgovornoga jezika poput *bezveznjak, praviti djecu* te sociokulturne teme (elementi suvremenoga potrošačkoga društva), ekspresivni izrazi (onomatopeje), humor itd. Taj je tekst posebno zanimljiv u nastavi stranoga jezika jer je duhovit, a humor je izvrstan kao sredstvo učenja stranoga jezika jer ima motivacijsku vrijednost – učenici lakše pamte zanimljive i privlačne stvari, ali je humor važan i za upoznavanje sociokulturnih elemenata i struktura kojima se u nekome jeziku kreira smiješno, smatra Šabec (1993: 173). Tekstovi s elementima parodije poput Pongrašićeva zahtijevaju kvalitetnu pripremu budući da je za njihovu percepciju potrebnije veće jezično i kulturološko znanje. U prilogu 3 ovoga teksta nalazi se nekoliko prijedloga vježba za razumijevanje teksta, uvježbavanja leksika i drugih jezičnih aktivnosti koje se mogu raditi na ovome tekstu. U prilogu broj 2 donosimo priču *Zašto su danas dobre vile nepotrebne*.

3. Bajka i cjelovita komunikacijska kompetencija

Budući da korisnik inoga jezika, prema M. Medved Krajnović (2010), želi posjedovati komunikacijsku kompetenciju koja uključuje nekoliko povezanih razina znanja: znanje samoga jezika, pragmatičko znanje (znanje o društveno prikladnoj uporabi), opće enciklopedijsko znanje i kulturološke specifičnosti društva u kojemu se komunikacija odvija, bajke kao tradicionalna i općepoznata forma idealan su predložak za poučavanje cjelovite komunikacijske kompetencije.

Naravno da se bajka može koristiti i fragmentarno – usvajanje fonetskih i fonoloških kompetencija može se izvoditi interpretativnim čitanjem odabranih dijaloga te se tako može uvježbavati samo izgovor govornih cjelina ili samo vokala (kao u primjeru kada patuljci teško rade i izgovaraju glasove *ha, he, hi, ho, hu*), ili se može uvježbavati izgovor odabranih konsonanata ponavljanjem rečenica zasićenih određenim glasovima. Novijim se pristupima bajkama, kao na primjeru Pongrašićeva teksta, mogu obraditi različite sociofonetske i druge jezične i kulturološke teme – razgovorni jezik, odnos prema suvremenomu i tradicionalnomu i sl. Bajke učitelja svojom apstraktnom i shematiziranom formom čuvaju da ne upadne u zamku kulturoloških stereoptipa kao što mu se može dogoditi s mitovima i sagama, a učenicima olakšavaju svojom općepoznatošću usvajanje novih jezičnih sadržaja (pri čemu je bajka redundantni sadržaj u prenošenju poruke). Naravno, i u slučaju da neki učenici možda ne poznaju bajku, velika je dostupnost ovih sadržaja na internetu pa se i takvi učenici mogu dobro pripremiti za nastavu.

Na kraju, poznate bajke idealan su nastavni predložak za nastavnike koji žele primijeniti neke od metoda kreativnoga učenja koje daje prednost afektivnim komponentama učenja nad kognitivnim.

4. Literatura

- Banković-Mandić, I. (2015) Fonetska radionica hrvatskoga jezika za neizvorne govornike (osvješčivanje slušnih oslonaca i korekcija izgovora), Festival PKP – pregled južnoslavenskih kultura, Slavistički susreti *Pregled južnoslavenskih kultura: kodovi, konteksti, kontakti*, Sosnowiec, Institut za slavenske filologije Šleskoga sveučilišta (radionica).
- Črnivec, Lj. (1993) Alternativne metode i tradicionalna nastava stranih jezika, u *Trenutak sadašnjosti u učenju jezika* (ur. M. Andrijašević i Y. Vrhovac), Zbornik Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku, Zagreb, 37–43.
- Lüthi, M. (1943) Die Gabe im Märchen und in der Sage. Bern, neobjavljena disertacija, prema Von Franz, M.-L. (2007) *Interpretacija bajki*, Zagreb: Scarabeus-naklada.
- Medved Krajnović, M. (2010) *Od jednojezičnosti do višejezičnosti*, Zagreb: Leykam international d.o.o.
- Milković, I., Narančić Kovač, S. (2012) Lektira: problemski pristup, a ne problem, u *Peti hrvatski slavistički kongres* (ur. M. Turk i I. Srdoč-Konestra), Zbornik radova Petoga slavističkoga kongresa, Rijeka, 873–881.

- Nikpalj, V. (1993) Dramski oblici u nastavi stranih jezika kod učenika ranije dobi, u *Trenutak sadašnjosti u učenju jezika* (ur. M. Andrijašević i Y. Vrhovac), Zbornik Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku, Zagreb, 87–91.
- Pongrašić, Z. (2010) *Zašto (ne) volim bajke*, Zagreb: Knjiga u centru.
- Rozman, M. (1988) Pokretom do govora memorije i mišljenja na stranom jeziku, *Strani jezici*, XVII, 4, 266–276.
- Šabec, N. (1993) Humor kot sredstvo za učenje tuje jezika, u *Peti hrvatski slavistički kongres* (ur. M. Turk i I. Srdoč-Konestra), Zbornik radova Petoga slavističkog kongresa, Rijeka, 173–180.
- Von Franz, M.-L. (2007) *Interpretacija bajki*, Zagreb: Scarabeus-naklada.
- Vrhovac, Y. (1993) U potrazi za zadovoljnim učiteljem stranog jezika, u *Trenutak sadašnjosti u učenju jezika* (ur. M. Andrijašević i Y. Vrhovac), Zbornik Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku, Zagreb, 29–36.

5. Prilozi

Prilog 1: Dramatizacija bajke Snjeguljica i sedam patuljaka

1. čin

Maćeha (gleda se u ogledalu, uživa u svom izgledu): **Ogledalo, ogledalce moje, najljepši na svijetu, tko je?**

Ogledalo : **Ti moja kraljice, ti si najljepša žena na svijetu!**

Snjeguljica šeta vrtom i gleda voćke u cvatu, uživa u prirodi.

Snjeguljica: **Gle malu voćku poslije kiše!**

Zbor (veselo, idilično): **Gle malu voćku poslije kiše:**

Puna je kapi pa ih njiše.

I bliješti suncem obasjana

Čudesna raskoš njenih grana.

Čuje se smijeh (jezivi zastrašujući, ironični), dolazi maćeha.

Zbor (glasno, hladno, prijetećim glasom): **Al' nek' se sunce malo skrije,**

Nestane sve te čarolije.

Maćeha (baca i gazi cvijeće s voćke): **Ona je opet kao prvo,
Obično, jadno, malo drvo.**

Snjeguljica (pokušava sačuvati cvjetove): **Ne, nemojte, nemojte, molim vas.** (plače)

Maćeha odlazi ponosno, pobjednički, zlorado se smije: **Ha ha ha....Snjeguljica**

(kaže s ironijom)

Snjeguljica ostaje sama na sceni i jeca.

Zbor: **Kako je teško biti slab,**

Snjeguljica: **Kako je teško biti sam**

Zbor: **I biti star, a biti mlad!**

I biti slab, i nemoćan,

I sam bez igdje ikoga,

I nemiran, i očajan.

Snjeguljica: **O Bože, Bože sjeti se**

Svih obećanja blistavih

Što si ih meni zadao.

Zbor: **O Bože, Bože sjeti se**

I ljubavi, i pobjede

I lovora i darova.

Snjeguljica ustaje, prestaje jecati, popravlje zgaženo cvijeće, nježno miluje lišće, osmjehuje se i vesela odlazi sa scene.

Maćeha (opet se gleda u ogledalu, uživa u svom izgledu): **Ogledalo, ogledalce moje, najljepši na svijetu, tko je?**

Ogledalo (ozbiljnim glasom, sa strahom u glasu): **Ti si lijepa, ali ima jedna ljepša žena od tebe.**

Maćeha (ljutito, bijesno): **Nemoguće! Tko je ona? Govori! Ovim ću je rukama udaviti!**

Ogledalo (uplašeno): **Kraljice moja, Snjeguljica je ... ljepša.**

Maćeha: **Aaa, nemoguće!** (razbija ogledalo)

Diše duboko, uzbuđeno, onda se naglo smiri i počne vikati: **Juraa, Juraa...**

(za sebe) **Kad trebaš muškarca, nikad nije tu.**

Dolazi lovac, zadihano govori: **Zvali ste me kraljice moja.** (duboko se poklanja)

Maćeha (unosni mu se u lice, bijesna je): **Voliš li svoj život?**

Lovac (muca) **Na-na-na-ravno.**

Maćeha: **Onda ćeš učiniti sve što ti ja kažem.**

Lovac: **Hoću, moja kraljice.**

Maćeha: **Odvedi večeras Snjeguljicu u šumu, duboko, najdublje. I tamo je ubij. Kao dokaz da si to obavio, donesi mi njezino srce u ovoj kutiji.**

Lovac (ne može vjerovati, uplašeno, klekne pred maćehu): **Kraljice, ali Snjeguljica...**

Maćeha (upre svoj prst ravno u njegovo srce): **Rekao si da voliš svoj život.**

Lovac ustaje, uzima kutiju, odlazi...

Snjeguljica zalijeva cvijeće i pjevuši.

Lovac: **Snjeguljice, hoćeš li sa mnom u šumu?**

Snjeguljica: **Oh, rado!** (veselo poskakuje) **Samo da zalijem još ovaj cvijet.**

Odlaze.

Hodaju šumom dugo, lovac je zabrinut, Snjeguljica pjeva, hoda iza njega.

Snjeguljica: **Zašto idemo ovako daleko, tu još nikad nismo bili, ti se ne bojiš?**

Lovac se odjednom naglo okrene i uperi nož u Snjeguljicu. Ona drhti.

Snjeguljica: **Zašto, što sam ti ja učinila. Nee..**

Lovcu ruka klone, odustaje. Klekne pred Snjeguljicu: **Oprosti Snjeguljice.** (plače)

Nikad ti ne bih učinio ništa loše, ali kraljica je naredila da te ubijem.

Snjeguljica: **Zašto? Zašto? Što sam učinila?**

Lovac: **Ništa nisi učinila, drago dijete. I zato bježi u šumu daleko, daleko i nikad se više nemoj vraćati u dvorac, a ja ću reći da sam te ubio.**

Snjeguljica plače, grli lovca i bježi.

Lovac ubije životinju i njezino srce stavi u kutijicu. Tužan odlazi, okrećući se za Snjeguljicom.

Snjeguljica trči po šumi, čuju se noćni zvukovi – ptice, vukovi, jezivo je.

Snjeguljica se boji, sjedne:

I kosti su mi umorne

I duša mi je žalosna.

I nemam sestre ni brata,

I nemam oca ni majke,

I nemam dragog ni druga.

Ustaje jer je ugledala kućicu u daljini, sva zadihana ulazi u kuću, zalupi vrata, diše duboko u velikom je strahu. Promatra s gađenjem kuću kako je neuredna, a onda počne spremati i umorna legne na krevet i zaspi.

2. čin

Patuljci rade u rudniku. Kopaju. Učo je je ispred svih. Uzvikuju: **Ha, he, hi, ho, hu!** Potom grabe ono što su iskopali u tačke: **Ha, he, hi, ho, hu!**

Učo: **Prijatelji moji, dovoljno je za danas. Idemo kući. Stvarno smo se naradili. Ooo, ovdje ima lijepog dragog kamenja!!!** (zadivljeno gleda jedan kamen)

Stave sve u vreću i umorni krenu za Učom.

Učo ugleda svjetlo u njihovoj kući: **Stanite, u našoj je kući svjetlo. Netko je tamo.**

Ljutko: **Baš me briga, meni se spava, idemo!**

Kihavko kiše.

Ljutko: **Ah, prestani više!**

Pospanko: **Nema veze ako je netko kod nas, idemo spavati.** (zijeve)

Srećko veselo skakuće: **Možda je dobra vila donijela večeru.**

Ljutko: **Gluposti. Same gluposti. To je vještica, jedna opaka, grozna, zločesta, odvratna...**

Učo (prekida Ljutka) **Dosta, dosta. Idemo polako. Slijedite me.**

Otvaraju vrata, ugledaju Snjeguljicu na krevetu. Jedni se čude, drugi su uplašeni.

Prilaze Snjeguljici, ona se uplašena probudi: **Aaaa, tko ste vi?**

Ljutko: **To bismo mi tebe trebali pitati, kako si samo bez pitanja ušla u našu kuću!**

Snjeguljica drhti od straha.

Patuljci: **Ne boj se, neće ti se ništa loše dogoditi. S nama si sigurna.**

Učo: **Mi smo patuljci, radimo u rudniku u šumi, tražimo drago kamenje. Ja sam Učo. Ovo su moji prijatelji: Ljutko, Stidljivko, Srećko, Tupko, Šmrcko i Pospanko.** (Patuljci se predstavljaju.)

Učo: **A tko si ti, kako si došla ovamo?**

Snjeguljica počne pričati i rasplače se. Patuljci je tješe.

Snjeguljica: **Ja sam Snjeguljica, nemam mame ni tate, ni sestre, ni brata, ni dragog, ni prijateljice. Živjela sam s maćehom i jednog me dana odlučila... ubiti** (opet plače)

I tako sam bježala šumom, bojala sam se vukova i šumskih zvijeri. Kad sam ugledala kuću, razveselila sam se. Oprostite, ovdje sam malo pospremala, a onda zaspala. I evo, vi ste došli.

Srećko: **Neka ostane s nama, baš nam je sad predivna kuća, mogla bi nam kuhati, pospremati, a mi bismo je čuvali od maćehe i svih opasnosti.**

Učo: **Dobra ideja Srećko!**

Ljutko: **Da, baš!** (podrugljivo)

Snjeguljica: **Dopuštate da ostanem?**

Učo: **Naravno, osjećaj se kao kod kuće.**

Snjeguljica ponovi: **Kuće...** (sjetan pogled)

Pospanko (zijeve): **Vrijeme je za spavanje.** (Zahrče)

Odu spavati.

Drugi dan.

Učo: **Snjeguljice, mi idemo na posao, nikome nemoj otvarati vrata, nemoj ni s kim razgovarati. Vidimo se navečer.**

Pozdravljaju se sa Snjeguljicom.

Ona počne pospremati i veselo pjevuši. Kucanje.

Snjeguljica (uplašeno): **Tko je?**

Maćeha kao stara baka: **Jedna starica, umorna sam, dijete moje, pusti me da uđem i malo se odmorim.**

Snjeguljica uplašeno otvori vrata. Ugleda staru ženu, sažali se.

Snjeguljica: **Sjedni bako, evo ti čaja i malo kruha.**

Baka: **Hvala dijete moje, tako si dobra, evo ti jabuka, stvarno si divna!**

Snjeguljica: **Ne treba bako, trebat će tebi, stara si i umorna.**

Baka: **Uzmi, uzmi, imam ja još.**

(Zlobno se osmjehuje kad je Snjeguljica ne gleda. Ustaje, pozdravljaju se.)

Snjeguljica zatvori vrata, osmjehne se i zagriže jabuku. Padne mrtva.

Patuljci se vraćaju kući, uplašeni su kad vide Snjeguljicu na podu. Plaču.

Pripreme ležaj za nju, skupe se oko njega.

Iz daljine se čuje topot konja. Dolazi princ.

Princ: **Kakva ljepota! Smijem li je poljubiti?** (pita patuljke)

Poljubac. Snjeguljica otvara oči. Patuljci plješću, plešu. Svi sretni odlaze.

Na scenu dolazi maćeha, bijesna. Ugleda vočku. Grubim i nervoznim glasom koji sa svakim stihom postaje mekši i nježniji govori: **Gle malu vočku poslije kiše:**

Puna je kapi pa ih njiše.

I bliješti suncem obasjana

Čudesna raskoš njenih grana.

KRAJ

Prilog 2: Zašto su danas dobre vile nepotrebne

Napisao: Zoran Pongračić

Kao prvo, ja uopće ne volim priče, a bajke još manje. Zato što su bajke izmišljene i uopće nisu istinite i sve je u njima skroz naskroz nemoguće. A najgore od svega je to što su i opasne. Naime, od previše čitanja možeš postati ovisnik (1). Da sam ja neka faca, ja bih bajke zabranio. To jest zabranio bih bajke za djecu mlađu od 18 godina. Oni stariji ionako su već skroz bezveznjaci. A zamislite da se neko slatko malo dijete navuče na bajke pa postane ovisnik pa kasnije cijeli svoj život pokušava nekoga pretvoriti u žabu ili bundevu ili postane planinar pa luta naokolo po kojekakvim pećinama tražeći zmajevce?

Jedina stvar koju mogu podnijeti kad su bajke u pitanju, to su dobre vile. Prvo, zato što su dobre, i drugo, zato što su veoma korisne.

Evo na primjer, znate onu priču o Pepeljugi. Ukratko: Bila jedna djevojčica pa joj umrla mama (jer u glupim bajkama non-stop nekome umire mama), pa joj se tata htio ponovno oženiti, ali mu se više nije dalo praviti djecu (2), pa se oženio ženom

s dvoje već napravljene djece. Mislim, oženio se samo ženom, djeca su došla kao poklon-paket. E. I onda čovjek isto umre (jer u onim najglupljim bajkama obvezno ti umru i mama i tata) i onda ta druga žena i njezine dvije kćerke odluče da više ništa korisno neće raditi, nego da će sve to umjesto njih raditi Pepeljuga. Pa je tako ova i glačala i prala i ribala i kuhala i krpala, i još je morala hraniti jednu odvratnu debelu lijenu mačku, i jednog starog psa, i gomilu gladnih miševa i cijelo jato vrabaca. I tako je to trajalo, ne piše koliko dugo, ali trajalo je oho-ho dugo, jer sam gledao crtić na istu temu, a u njemu Pepeljuga više uopće nije djevojčica. I onda jednog dana jednom princu postane dosadno pa odluči da bi se malo ženio, pa njegov tata kralj smisli neku priredbu, nešto kao izbor za mis (3), pa nek si sinek odabere koju god hoće. A na taj izbor za mis bile su pozvane i one dvije kćerke i Pepeljuga. Ali je Pepeljuga bila puno ljepša pa su joj uvalili hrpu kućanskih poslova pa ako ih sve napravi, može i ona na bal, a ako ih ne napravi, nikom ništa.

I onda ta-na-na-naaa! I hop! I evo ti dobre vile! I dobrog štapića. E, i onda ta dobra vila mrdne onim dobrim, pardon, čarobnim štapićem malo tu, malo tamo i sve je oprano i ispeglano i očišćeno i skuhanu i nahranjeno. Pa mrdne još malo i hop! Pepeljuga sva, od glave do pete, u Đaniju Versačiju ili u Karlu Lagerfildu ili takvom nekom (4). Pa još jedan štapićasti mrd-mrd i hop! – nema više bundeve u vrtu! Je, ali zato je sad na tom istom mjestu parkirana prava pravcata Barbi-kočija! I ode Pepeljuga na taj izbor za mis i princ odabere baš nju i... Ono do kraja znate, zar ne? Eto zašto ja volim dobre vile.

Jedini je problem taj što su dobre vile skroz naskroz nepotrebne. Što će ti dobra vila kad su već izmišljene sve te silne perilice i sušilice i usisavači i električna glačala na paru (hm, na struju, ali uliješ vodu pa se napravi para, pa se bolje pegla, tj. glača) i mikrovalne pećnice i šivaći strojevi i ... i sve. Danas bi Pepeljuga sve te silne kućanske poslove obavila brže nego što traje veliki školski odmor. A i dućana s onim Đanijima i s onim Versačijima i s Karlima i s Lagerfildima ima na svakom uglu. Drugim riječima rečeno, danas bi Pepeljuga na taj bal, odnosno na taj izbor za mis, došla među prvima. Sto posto! E, zato danas i nema dobrih vila. Nepotrebne su. Imaš taxi. Imaš rentakar! (5)

1. Npr. «ovisnik» je učitelj/učiteljica jer o njima ovisi kakvu ćeš ocjenu dobiti.
2. Ne znam kako se to točno radi. Najbolje je da pitate mamu ili tatu.
3. Točno se piše «miss», a svi koji se biraju moraju znati kako nahraniti 100 000 000 gladne djece u Africi. A ne zna nitko.
4. Imena (i prezimena) odjeće.
5. «rent-a-Car» na engleskom znači «iznajmiti cara», odnosno bilo kojeg pripadnika carske obitelji.

Prilog 3: Vježbe jezičnih aktivnosti na tekstu *Zašto su danas dobre vile nepotrebne*

I. RAZUMIJEVANJE

I. a Odgovorite na pitanja.

Objasnite pravo značenje riječi ovisnik i tumačenje pripovjedača-dječaka.

Objasnite kakva je to priredba izbor za miss, a kako to tumači pripovjedač-dječak.

Odakle riječ rentakar? Kako je objašnjava pripovjedač-dječak?

I. b Zaokružite jesu li sljedeće tvrdnje točne ili netočne.

Dječak želi zabraniti bajke starijima od 18 godina.	T	N
U glupim bajkama, prema dječakovu tumačenju obično umiru majka i otac, a u najglupljima mama.	T	N
Dječak voli dobre vile u bajkama.	T	N
Princ iz bajke Pepeljuga odlučio se ženiti da mu netko može kuhati i prati, ribati i čistiti, kaže pripovjedač.	T	N
Danas bi Pepeljuga mogla obaviti sve poslove iz bajke za vrijeme velikog školskog odmora jer bi se mogla poslužiti brojnim pomagalima.	T	N

II. LEKSIČKE VJEŽBE

II. a

Pridružite točna objašnjenja riječima s lijeve strane!

Skroz naskroz, od glave do pete	brzi skok, brza radnja
Oho-ho dugo	stvarno, isto, realno
Non-stop	potpuno, sasvim
Hop	stalno
Pravo pravcato	vrlo, vrlo dugo

II. b

Izbacite uljeze: izmišljen, neistinit, nemoguć, pravi pravcati

II. c

Napišite riječi suprotnog značenja.

Malen _____

Sladak _____

Star _____

Gladan _____

Vrijedan _____

Prljav _____

III. RIJEČI U KONTEKSTU

III. a

Kako se ponašaju, izgledaju osobe za koje ćemo reći:

Malen kao lakat. _____

Sladak kao šećer. _____

Star kao Biblija. _____

Gladan kao vuk. _____

Vrijedan kao mrav. _____

Prljav kao svinja. _____

III. b

Razmislite o situacijama kada biste mogli upotrijebiti sljedeće izraze:

Navući se na alkohol, drogu, televizijske sapunice...

Navući (prizvati) nevolju.

Navući kapu na glavu (sakriti se).

Uvaliti nekoga u nevolju.

Uvaliti nekome nešto (ocu dijete na čuvanje; kupcu robu kojoj je istekao rok, proizvod sumnjive kvalitete...).

Uvaliti se u dugove.

IV. PISANJE: Napišite kratak sadržaj (10 rečenica) svoje omiljene bajke.

V. RAZGOVOR – DEBATA

Organizirajte debatu na temu:

Bajke potiču nasilje među djecom

točno:	netočno:
U svakoj je bajci prisutno nasilje koje djeca jednostavno kopiraju.	Djeca se ne žele poistovjećivati sa zločestim i nasilnim likovima i u pravilu nikad to ne čine.
Nasilje je uvijek pobijeđeno upravo nasiljem.	Nasilje je na kraju priče uvijek kažnjeno.
Ni nasilje počinjeno s dobrom namjerom ne bi trebalo imati opravdanja.	Sila je ponekad dopuštena ako su namjere plemenite.

Once upon a time and today – a fairy tale as a material for teaching L2

Modern researches of learning foreign languages refer to the older and more traditional researches determined them as boring, with too much cognitive components of learning, and often as ineffective, what for sure is not true. On the other hand, there is a lot of expectation from teachers of foreign languages. They need to make learning interesting, be funny, creative, patient, tolerant and so on.

This paper wants to show how we can connect traditional and new – how to apply in the teaching process the fairy tale as a traditional literary form and at the same time to apply some elements of alternative modern teaching methods that include affective, social and physical components of learning. These are, for example, linguistic psychodrama and integrated learning (superlearning). A fairy tale also could be a great example for the first an independent reading and teachers can apply so-called *scaffolded reading experience* and *scaffolding*.

In the paper it will be shown why the fairy tale is excellent example for practice almost all linguistic levels and also all levels of language proficiency.

Communicative competence includes several levels of knowledge: knowledge of the language, pragmatic skills, general encyclopedic knowledge and cultural specificity. The fairy tales are an ideal model for teaching integral communicative competence.

Key words: *foreign language, methods of learning L2, communicative competence, fairy tale*